

„Milyen érzés Nizsinszkij unokájának lenni?” kérdezték tőlem egy alkalommal.

„Hát, neked milyen érzés: önmagadnak lenni?” kérdeztem vissza. A kérdezőnek sejtelve sem volt pontos származásomról; ha lett volna, akkor így kérdez: „Milyen érzés ennyi híres ember leszármazottjának lenni?”

Budapesten születtem. Kislánykoromban nem tudtam világhírű nagyapámról. Nagyanyámról csak annyit hallottam, hogy olyan helyen él, ahol narancsfák szegélyezik az utakat. „Mi az a narancs?” – kérdeztem, s aligha gondoltam volna, hogy egyetlen gyermekemet majd egy szép narancsligetben nevelem fel.

Apai nagyanyám őrzött, nevelt csecsemőkoromtól. Bölcs asszony volt, sok mondatára emlékszem jól, de egy különösen megragadt bennem: „Jól vigyázz az álmaidra, mert még valóra válnak!” Igaza lett, mert bizony, sokszor álmodoztam utazásról, távoli, ismeretlen országokról, s íme: a sors valóban messze sodort szeretett hazámtól. Amerikáig. Kezdetben Kanada hideg, keleti partjainál éltem, majd váratlanul Arizona forró, vörös sivatagába kerültem. Tanultam, férjhez mentem, családot alapítottunk. Ekkoriban nem volt időm, hogy a származásommal, felmenőimmel foglalkozzak. Csendesülő és kiegyensúlyozott életemben aztán felbukkant a kíváncsiság: honnan származom? Kik is az én őseim? Egyre több időt fordítottam a válaszok felkutatására. Aligha kell indokolnom, hogy figyelmemet kezdetben a világhírű nagyapára fordítottam: Nizsinszkijre. Érdekes, hogy abban az időben a világ figyelme is egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a XX. század első felének eme páratlan figurája felé. Kutatni kezdtem, megismertem alakját, nem csupán a világhírű táncost, hanem sokarcú személyiségét is. Szerette az emberiséget, gyűlölte az erőszakot, minden vágya arra irányult, hogy szépet és jót hintsen ebbe a szomorú világba. Megbizonyosodhattam arról is, hogy felesége mennyire szerette: élete utolsó, súlyos betegséggel terhelt, hosszú harmincegy esztendejében viselte gondját, ápolta, majd tragikus halála után huszonnyolc évig dolgozott fáradszóról, hogy Nizsinszkij élete feledésbe ne merüljön. Ő volt anyai nagyanyám: Romola, aki életének egy hosszú időszakát valóban a narancsfák-szegélyezte utak mentén töltötte el.

„Szakáts-nagymamit” úgy szerettem, mint anyámat. Romolára, azaz Memé-re (mindenki így hívta a családban) felnéztem: csodáltam, de félttem is tőle. Csak halála után éreztem át igazán: mennyire szeretett engem, egyetlen leányunokáját!

Figyelmemet aztán más felmenőim is felkeltették. Elsősorban apám, Szakáts Miklós, akit imádtam és akit oly korán elvesztettem. Az ő példája adott ösztönzést ama vágyamnak, hogy magam is színésznő legyek. Néhány alkalommal megvalósítottam ezt az álmot. Írtam és többször eljátszottam Romoláról egy monodrámát, amelynek címe: *Mme Nijinsky: married to a god*. Budapesten előadva úgy éreztem, hogy Édesapám ott van velem, hazahoztam távoli nyugvóhelyéről.

Aztán elérkeztem Dedihez (másoknak Granny, vagy a Szőke Csoda, azaz Márkus Emília). Őt választottam színház-egyetemi diplomamunkám tárgyául, mely egy háromszáz oldalas tanulmány. Annyi örömmel, olyan gördülékenyen és könnyen írtam, mint a „fentről” diktálták volna.

A sornak még koránt sincs vége, hiszen sok még a felfedeznivaló! Pulszky Ferenc és Pulszky Károly: ük-, illetve dédapáim. Amennyire jól ismertek a magyar történelemben, annyira ismeretlenek a nagyvilágban. . .

Befejezésül elmondok egy történetet:

Egy verőfényes napon éppen azon gondolkodtam, mit is keresek, mit kereshetek én itt, Amerikában ezzel az örökséggel. Hamarosan megjött rá a válasz, mikor a fiam telefonált Washingtonból, ahol egy szenátor stábjában dolgozott.

„Anyá, itt ülök az irodában, és szépapám meg szépanyám könyvét olvasom az amerikai utazásukról.” Hogy lehet az – kérdeztem – az a könyv a Kongresszusi Könyvtárban van, onnan meg nem lehet kölcsönözni. „Neked nem is, de nekem igen!”

A fiam Pulszky Ferenc és Terézia közösen kiadott, angol nyelvű kötetét olvasta.

Ez és az ehhez hasonló felfedezések vittek vissza a szeretett hazába, miközben új vágy ért be bennem. Szeretném híres felmenőim történetét bemutatni filmen, s nem csupán Magyarországon, de szerte a világban, melyre ők, együttesen oly jelentős befolyást gyakoroltak.

Szakáts Kinga Gaspers
Phoenix (Arizona)
Amerikai Egyesült Államok
2011. január 15.

Szakáts Miklós az 1940-es években.

Tamara Nijinsky és Szakáts Miklós, Bónyi Adorján:
Édes ellenség című darabjában, vizsgaelőadásukon, 1941